

**ZNANSTVENI SKUP HVATSKOG ARHEOLOŠKOG DRUŠTVA
„ARHEOLOŠKA ISTRAŽIVANJA U PORJEČJIMA KUPE, KORANE, MREŽNICE I
DOBRE“
KARLOVAC, 06. -10. listopada 2014.**

*Domagoj Perkić
Dubrovački muzeji
Arheološki muzej*

*Krešimir Raguž
Ministarstvo kulture
Konzervatorski odjel u Karlovcu*

ARHEOLOŠKA KARTA KARLOVAČKE ŽUPANIJE

Sustavnim istraživanjem na području Karlovačke županije u posljednjih sedamnaest godina (1997.-2014. godine) otkriveno je, kartirano te dokumentirano i opisano preko 600 arheoloških lokaliteta od kojih je stotinjak i iskopavano. Karlovački konzervatori Domagoj Perkić i Krešimir Raguž napravili su i opsežnu bazu podataka tih lokaliteta. Osim arheoloških podataka sustavno su bilježeni i etnografski, okolišni i lingvistički podaci kao i neki drugi, o čemu će i govoriti ovo predavanje.

Veliku i najčešće neophodnu pomoć u istraživanjima, otkrivanjima lokaliteta, ali i u stručnim pitanjima arheolozima su pružili prvenstveno Juraj Štefančić iz Barilovića i Hrvoje Cvitanović iz Karlovca, te Zvonko Trdić iz Ogulina, ali i brojni drugi ljudi.

Također je kroz suradnju ili samostalno kroz Karlovačku županiju prošlo ili u njoj još istražuje pedesetak hrvatskih i stranih arheologa, ali i pedesetak suradnika drugih struka tako da je Karlovačka županija - donedavno Terra incognita za arheologiju u arheološkom smislu doživjela pravi procvat.

Ovaj hrvatski kraj ima vrlo bogatu baštinu, pa tako i arheološku pa tako i onu arheološku u užem smislu tj. materijalnu, ali nažalost na prijelazu tisućljeća sva ostala nematerijalna baština je velikim dijelom nepovratno nestala, osim dijelom one zabilježene, a s njom nestaje i ogromno akumulirano ljudsko znanje što i arheologiji otežava rekonstrukciju ljudskoga života. Arheološka karta Karlovačke županije, sa svim podacima u bazi podataka je pokušaj da se znanstveno obradi čitav niz saznanja o prošlosti života u ovom dijelu Hrvatske te da se na taj način barem znade za dio naše baštine.

*Philip Mason
Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije
Center za preventivno arheologiju, Ljubljana*

RECENT ARCHAEOLOGICAL RESEARCH IN BELA KRAJINA

The paper presents recent archaeological research in Bela krajina, the south-easternmost region of Slovenia. This has resulted in major advances in our understanding of settlement in the Prehistoric, Roman and Medieval periods in the region. These advances are a result of a combination of increased development, changes in the legal protection of archaeological heritage and advances in modern archaeological fieldwork techniques. The paper will focus on three particular areas of study. The first focuses on settlement in the Neolithic and Copper

Age. The quantity of new data now available from research and developer funded projects make this one of the largest and best understood settlement complexes of this period in Slovenia. The second focuses on the discovery of extensive settlement of all periods in the Kolpa lowlands, permitting valuable insights into the development of previously known centres, such as the Kučar complex near Podzemelj. The third focuses on the archaeological potential of the small historic urban centres in the region. Particular emphasis is placed on the small medieval town of Črnomelj, where a quarter of a century of archaeological excavation has revealed an archaeological site of previously unsuspected complexity and time depth.

*Lazo Čučković
Gradski muzej Karlovac*

KARLOVAČKA ARHEOLOGIJA 30 GODINA POSLIJE

Prvi kongres hrvatskih arheologa održan je u Karlovcu 1983. Godine. Tada je karlovački kraj bio najslabije istraženo područje Hrvatske, a sam grad Karlovac je posljednji od velikih gradova dobio trajno zaposlenog profesionalnog arheologa. To je bio glavni razlog organiziranja kongresa arheologa kako bi se dala podrška u razvijanju arheološke znanosti na navedenom području.

Cilj ovog rada je kratki prikaz karlovačke arheologije između dva kongresa HAD-a u Karlovcu. Posebna pažnja će biti posvećena pozitivnim efektima takovog poteza. U međuvremenu je bilo još nekoliko direktnih podrški HAD-a radi zaštite digniteta struke. Na sve to valja podsjetiti kako bi se razvila, nadamo se, konstruktivna diskusija o ulozi našeg udruženja u korist razvoja struke u suvremenim uvjetima.

*Krunoslav Zubčić
Hrvatski restauratorski zavod
Služba za arheološku baštinu
Odjel za podvodnu arheologiju*

PREGLED PODVODNIH ISTRAŽIVANJA U PORJEČJU RIJEKE KUPE

Tijekom posljednjih nekoliko godina na rijekama u okolici Karlovca provodi se sustavno arheološko rekognosciranje. Nakon prikupljanja osnovnih informacija o potencijalnim nalazištima od pjeskara i ronioca pristupilo se ronilačkom pregledu istih. Usporedo s pregledom lokacija uvidjeli smo da je metode pregleda riječnog dna potrebno unaprijediti te prilagoditi svakoj rijeci posebno. Za pregled većih površina dna u uvjetima loše vidljivosti posebno se učinkovitim pokazalo korištenje sonara s bočnim skeniranjem (*side scan sonar*). Ovom metodom pregledano je 30-tak kilometara toka rijeke Kupe. U dosadašnjem istraživanju otkriveno je više lokaliteta i pojedinačnih nalaza, od kojih je najzanimljiviji nalaz rimskog riječnog broda kod Kobilića Pokupskog. Taj položaj već je duže poznat kao približna lokacija pronalaska ostataka brončanih skulptura. Na osnovu informacije dobivene od lokalnog ronioca pronađeni su drveni ostatci broda i tereta cigle u njemu, no zasada nisu pronađeni novi brončani ulomci skulptura. U prošlogodišnjem istraživanju dokumentirana su oba boka broda. Nizvodno od navedenog pronađeni su mogući ostatci još jednog brodoloma.

*Morena Želle
JU „Park prirode Žumberak-Samoborsko gorje“*

ARHEOLOŠKI POTENCIJAL ŽUMBERAČKIH SPILJA

U dijelu Žumberačke gore koji se nalazi u granicama Republike Hrvatske speleološkim su istraživanjima do 2005. godine inventirane 132 pojave čiji je značaj za kulturnu prošlost područja najvećim dijelom bio nepoznat. Cilj poduzetih arheoloških istraživanja bio je utvrđivanje njihova arheološkog potencijala. Pregledom katastra speleoloških pojava izvršen je odabir potencijalnih spiljskih arheoloških nalazišta, a procjena „privlačnosti“ spiljskih objekata kao mjesta privremenog ili stalnog boravka načinjena je na temelju njihovih fizičkih obilježja. U odabranim spiljama obavljen je terenski pregled s prikupljanjem površinskih nalaza pri čemu su pronađeni pokretni i nepokretni nalazi iz prapovijesti, srednjeg vijeka i novoga vijeka. Nastavak istraživanja usmjeren je ka ostvarivanju preciznijeg uvida u kronološke i funkcionalne karakteristike nalazišta, a probna sondažna arheološka iskopavanja izvršena su na lokalitetima s površinskim nalazima najšireg kronološkog raspona.

Neven Šuica
Hrvoje Cvitanović
Speleološki klub „Ursus spelaeus“, Karlovac

SPELEOARHEOLOŠKI LOKALITETI KARLOVAČKOG KRAJA I LIKE

Krš je tip reljefa osobitih geomorfoloških, geoloških i hidrogeoloških svojstava. Za postanak krša potrebno je da su ispunjena tri preduvjeta: postojanje stijena podložnih kemijskoj razgradnji pod utjecajem vode, tektonska oštećenost stijenske mase i klimatski uvjeti s relativno velikom količinom oborina. Zbog selektivne topljivosti stijena nastaje reljef s mnogo udubina i uzvisina. Najvećim dijelom krš se razvija u karbonatnim stijenama (vapnenci i dolomiti – 10-15% ukupne krške površine na Zemlji), a može biti razvijen i u drugim topljivim stijenama (gips, anhidrit, halit – 5-10% ukupne krške površine na Zemlji). Krš u Hrvatskoj površine je 26 000 km², što je oko 46% ukupne površine. Za izrazito dobru okršenost gotovo polovice Hrvatske zaslužna je ispunjenost ranije navedenih preduvjeta. Godišnje prosječno na površinu 1 km² u Dinaridima padne oko 1 000 000 m³ vode, od čega gotovo polovica ponire. Budući da se Hrvatska nalazi u umjerenom klimatskom pojasu, gdje je prosječna brzina otapanja vapnenca 0,01-0,1 mm/god, u milijun godina to iznosi 10-100m korozijskog sniženja reljefa što je svakako vrlo zahvalno za nastanak velikog broja speleoloških objekata, vrlo često impresivnih dimenzija. Trenutno je u Hrvatskoj istraženo oko 9 000 špilja i jama.

Nalazi koji potvrđuju korištenje speleoloških objekata od strane čovjeka, dobiveni brojnim istraživanjima, sežu daleko u povijest. Prva speleoarheološka istraživanja na području današnje Karlovačke županije, od strane speleologa, rađena su polovicom 20. stoljeća, tako su članovi Speleološkog odsjeka Dubovac, 1957. godine, pronašli ulomke keramike i ljudsku čeljust u Vražića špilji kod Barilovića. Tih godina, tijekom speleoloških istraživanja, otkriveni su i mnogi drugi speleoarheološki lokaliteti. Do današnjih dana, sustavnim speleološkim istraživanjima područja županije, otkriveno je i evidentirano oko 120 speleoarheoloških lokaliteta. Dosadašnja istraživanja otkrila su korištenje speleoloških objekata od strane ljudi od paleolitika do srednjeg vijeka.

U zadnjih desetak godina, u suradnji Speleološkog kluba „Ursus spelaeus“, Gradskog muzeja Karlovac i Konzervatorskog odjela Ministarstva kulture u Karlovcu, vršena su sustavna

speleoarheološka istraživanja na područjima Karlovačke i Ličko-senjske županije, a dio rezultata biti će prikazan u ovom radu.

Predavanje obuhvaća 30 značajnijih speleoarheoloških lokaliteta na području Karlovačke (20 objekata) i Ličko-senjske (10 objekata).

*Nikola Vukosavljević
Odsjek za arheologiju
Filozofski fakultet
Sveučilišta u Zagrebu*

*Zlatko Perhoč
Mannheim, Njemačka*

*Ivor Karavanić
Odsjek za arheologiju
Filozofski fakultet
Sveučilišta u Zagrebu*

LITIČKA I ARHEOMALAKOLOŠKA ANALIZA SKUPOVA NALAZA IZ ŠPILJE ZALE

Sustavna istraživanja špilje Zale kod Tounja provedena su od 2005. do 2012. godine. Tijekom tih istraživanja otkriveni su skupovi nalaza od lomljenog kamena i perforiranih osobnih ornamenata izrađenih od kopnenih i morskih puževa. U radu se donose rezultati litičke analize. Na temelju tehnologije i tipologije kamenih izrađevina usporedit će se sličnosti i razlike između kasnog gornjeg paleolitika i mezolitika te pokušati interpretirati karakter boravka lovaca skupljača u Zali tijekom spomenutih razdoblja. Rezultati analiza kamene sirovine donose podatke o nabavi sirovine i pokretljivosti paleolitičkih i mezolitičkih zajednica iz špilje Zale. U radu su također predstavljeni rezultati arheomalakološke analize osobnih ornamenata otkrivenih u paleolitičkim i mezolitičkim slojevima špilje Zale. Rezultati arheomalakološke analize daju nam podatke o dijakronijskim promjenama u prisutnosti osobnih ornamenata, kretanju lovaca skupljača iz Zale i/ili sustavu razmjene između različitih zajednica na većem prostoru tijekom kasnog gornjeg paleolitika i mezolitika. Uz već postojeće radikarbonske datume u radu se donose i novi rezultati datiranja kojima je određena apsolutna starost mezolitičkih slojeva.

*Lea Čataj
Hrvatski restauratorski zavod
Služba za arheološku baštinu
Odjel za kopnenu arheologiju*

LASINJSKA KULTURA U POKUPLJU, BANIJI I GORSKOJ HRVATSKOJ

Nalazišta lasinjske kulture u južnim dijelovima Središnje i sjeveroistočnim dijelovima Gorske Hrvatske pripadaju južnim rubnim dijelovima rasprostiranja ove kulture. Ovo je područje bogato vodenim tokovima i različitog je reljefnog sastava, a predstavlja poveznicu između Panonske nizine na sjeveru i Hrvatskog primorja na jugu.

U prvim objavama o lasinjskoj kulturi u Hrvatskoj, na ovom se području spominje tek šest lokaliteta. Zahvaljujući arheološkim istraživanjima i terenskim pregledima, danas ih je poznato još devet. Lasinjska nalazišta u ovom su kraju smještena na povišenim položajima iznad rijeka (Barilović-Stari grad iznad Korane, Mali Kučer nad rijekom Dobrom, Crkvišće-

Bukovlje nad Mrežnicom, Dubovac-Stari grad i Ozalj-Stari grad iznad Kupe), na prirodnim brjegovima ili platoima uzvišenja (Lasinja i Glina-Brekinjova kosa), u nizinskom području (Gorica i Rudine kod Hrsine te Čakovac i Rudine kod Josipdola), a nalazi lasinjske kulture pronađeni su i u nekoliko špilja (Vrlovka kod Ozlja i dvije špilje u Bodulima kod Hrsine). Posebno su zanimljivi lokaliteti Barilović-Stari grad i Crkvišće-Bukovlje, gdje su lasinjski nalazi po prvi puta zabilježeni 2010. godine. Analiza keramičkog materijala pokazala je najveću sličnost s nalazima s drugih lasinjskih lokaliteta u okolici, kako u Pokuplju tako i u susjednoj Dolenjskoj u Sloveniji te na krajnjem sjeverozapadu Bosne i Hercegovine. U predavanju će biti dan kratak pregled za sada poznatih lasinjskih nalazišta u Pokuplju, Baniji i Gorskoj Hrvatskoj s posebnim naglaskom na analizu keramičkih nalaza sa Starog grada Barilovića i Crkvišća-Bukovlja.

*Lana Bede
Gradski muzej Karlovac*

ZARONI U PROŠLOST: EDUKATIVNI PROGRAM GRADSKOG MUZEJA KARLOVAC POSVEĆEN NALAZIMA PRONAĐENIM U RIJEKAMA NA KARLOVAČKOM PODRUČJU I SUVREMENIM ISTRAŽIVANJIMA NA PODRUČJU RIJEČNE PODVODNE ARHEOLOGIJE

Kroz karlovačku regiju u središnjoj Hrvatskoj protječu četiri rijeke, sve nekoć plovne, a u njihovim koritima ostala je skrivena i tek sporadično istražena vrijedna arheološka baština. Ipak, u zbirkama Gradskog muzeja Karlovac nalaze se vrijedni podvodni riječni nalazi od kojih su neki rijetki i jedinstveni, poput ulomka glave i stopala rimske brončane statue boga Apolona iz 1. st. Stoga je u sklopu nacionalne muzejske edukativne akcije Hrvatskog muzejskog društva na temu Voda 2012., Gradski muzej Karlovac organizirao opsežan edukativni program pod naslovom “Zaroni u prošlost” namijenjen učenicima osnovnih i srednjih škola. Cilj programa, koji je predstavljen u ovom radu, upoznavanje je djece i mladih s muzejskim predmetima otkrivenim u rijekama na širem karlovačkom području, senzibilizacija za podvodna arheološka istraživanja i podizanje svijesti o važnosti zaštite podvodnih arheoloških nalaza i nalazišta.

U okviru programa u kojem je sudjelovalo 120 učenika, podvodni arheolog i viši konzervator Hrvatskog restauratorskog zavoda Krunoslav Zubčić, održao je znanstvenopopularno predavanje “Riječna podvodna arheologija s posebnim osvrtom na nalaze i istraživanja s karlovačkog područja” uz demonstraciju ronilačke opreme, održana su tematska stručna vodstva i likovne radionice, te je tiskan bogato ilustriran edukativni radni list posvećen antičkim, srednjovjekovnim i novovjekovnim predmetima koji su pronađeni u rijekama Kupi i Mrežnici, a izloženi su u stalnom postavu Gradskog muzeja Karlovac. Izlaganje je usredotočeno na edukativnu publikaciju koja donosi interpretaciju odabranih predmeta u drugačijem kontekstu (u odnosu na kronološki koncept stalnog postava), omogućujući mladoj publici da ih doživi iz drugačije perspektive i dozna nove (nepoznate) podatke o porijeklu predmeta, njihovim vlasnicima, načinu dolaska u muzej, načinu izrade i upotrebe, te vrijednosti.

*Borut Križ
Petra Stipančić
Dolenjski muzej, Novo Mesto*

*Daria Ložnjak Dizdar
Institut za arheologiju, Zagreb*

UZ ILI NIZ RIJEKU? POKUPLJE NA KRAJU KASNOGA BRONČANOG DOBA – SLOVENSKA I HRVATSKA PERSPEKTIVA

Vodeni tokovi oduvijek su trasirali komunikacije kojima su se odvijali razmjena i trgovina. Na primjeru doline rijeke Kupe kao prirodnoga puta sa zapadne strane Žumberka/Gorjanca, razmatraju se sličnosti i razlike u materijalnoj kulturi te pogrebni rituali na kraju kasnoga brončanog doba na područjima Dolenjske, Bele krajine i hrvatskoga Pokuplja. Ističe se važnost usporedbe dviju vrlo različitih perspektiva u stanju istraživanja te njihova važnost u rasvjetljavanju otvorenih pitanja u identitetu i komunikaciji između zajednica na lokalnoj razini, ali i široj perspektivi na jugu Karpatske kotline.

*Boris Olujić
Odsjek za povijest
Filozofski fakultet
Sveučilišta u Zagrebu*

ISTRAŽIVANJE LOKALITETA VINIČICA 2002-2014

U izlaganju će se ukratko izložiti tijekom sustavnog arheološkog lokaliteta Viničica kod Josipdola od samog početka do 2014. godine, kada i dalje traju sustavna istraživanja ovog izuzetno važnog lokaliteta i njegovog mikro i makro regionalnog konteksta. Istraživanje je započeto kao dio znanstvenoistraživačkog projekta „Naselja i komunikacije u kontekstu veza jadranskog priobalja i unutrašnjosti“ (2002-2006), a nastavljeno u okviru projekta „Ekohistorijski aspekti naseljavanja hrvatskog krša u prapovijesti i antici“ (2007-2013). Od 2009. godine ovaj projekt ima i financijsku potporu Ministarstva kulture RH. Godine 2013. godine u tijeku je trogodišnji projekt „Lokalitet Viničica u kontekstu povijesnog razvoja na prostoru općine Josipdol“, u sklopu programa arheološke baštine Ministarstva kulture RH. Aktivnosti u ostvarivanju projekta od samog početka, znatno je olakšala stalna podrška Konzervatorskog odjela u Karlovcu Ministarstva kulture RH. Projekt je uživao financijsku i infrastrukturnu potporu Općine Josipdol (u skladu s njihovim skromnim mogućnostima), ali i grada Ogulina, Turističke zajednice Ogulina te Karlovačke županije. Katedra Čakavskoga sabora Modruše, udruga osnovana u cilju promicanja i zaštite bogate kulturne i prirodne baštine ovog kraja, kontinuirano i svim snagama (pomoć u infrastrukturi, obradi nalaza i dr.) pomaže i podržava projekt sustavnog istraživanja ovog lokaliteta. Aktivnosti Katedre i ekipe projekta potpuno se prožimlju te ih ujedinjuje zajednički rad na zaštiti i istraživanju bogate kulturne baštine ovog kraja. Na lokalitetu se od 2009. godine obavlja redovita nastava za studente diplomskog studija stare povijesti, a od 2012. u suradnji sa Sveučilištem u Wyomingu ovdje se održava i hrvatsko-američka arheološka škola. Na lokalitetu se održava također i terenska nastava vrtića i osnovne škole u Josipdolu te Ogulinske gimnazije uz stalan rad na senzibilizaciji svih kategorija stanovništva, s posebnim naglaskom na one najmlađe. Velik dio građe iz prethodnih istraživanja potpuno je obrađen, konzerviran i spreman za objavljivanje i dalju prezentaciju.

*Hrvoje Kalafatić
Institut za arheologiju, Zagreb*

BRONČANODOBNI NALAZI S LOKALITETA PETROVAC NA PETROVOJ GORI

Tijekom arheoloških istraživanja pavlinskog samostana na lokalitetu Petrovac 2006. i 2007. godine pronađena je određena količina prapovijesne, uglavnom brončanodobne keramike, te rimske keramike uz vanjske zidove srednjevjekovnog kompleksa.

U ovom radu se predstavljaju prapovijeni keramički nalazi i stavljaju u kontekst naseljavanja samog istaknutog položaja Petrovac kroz povijest i analiziraju veze i obrasci naseljavanja u kasnom brončanom dobu u široj regiji.

*Krešimir Raguz
Ministarstvo kulture
Konzervatorski odjel u Karlovcu*

KARLOVAČKA ŽUPANIJA – ISTRAŽIVANJA, GREŠKE, ZABLUDE, METODOLOGIJA, OBARANJE i DAVANJE HIPOTEZA

Do prije petnaestak godina arheološka saznanja i literatura o karlovačkom kraju su bile veoma skromni, ali isto tako i u tim skromnim podacima bilo je nažalost i najviše netočnih podataka. Osim netočnosti poteškoću izaziva i nerelavantnost podataka posebice o ono malo tada poznatih lokaliteta što je utjecalo i na saznanja o nalazima, kao donekle i obratno. Najveći nedostatak je nekritičko spominjanje lokaliteta, pa tako i nalaza bez ikakve brige o kontekstu. Nadalje u hrvatskoj arheologiji je nažalost još uvijek velik problem petrificiranosti znanstvenih hipoteza pa i čitavih teorija što u kombinaciji s nepoznavanjem stvarnosti i terenskog rada kao nažalost, često i nepoznavanje osnovnih potrebnih alata znanosti i struke. Neki od grešaka različitih gore navedenih tipova su i u literaturi navođeni lokaliteti gradina Belaj, Baraćeve pećine, Gajina pećina, Vrlovka, Duga Gora i neki drugi ili hipoteze o npr. granici Panonije i Dalmacije, sjevernoj granici Japoda, rasprostiranju kulture žarnih polja Posljednje desetljeće i po, sustavnim istraživanjima mnoge su greške uočene i svakako ih valja ispraviti, te ponuditi nove valjanije i možda točnije hipoteze. Ovaj rad je samo jedan mali segment takvoga pokušaja, ali ipak prikazuje širi pregled uočenih zabluda koje su proistekle iz tih uočenih grešaka.

*Jacqueline Balen
Arheološki muzej u Zagrebu*

REZULTATI ISTRAŽIVANJA NA EPONIMNOM LOKALITETU LASINJSKE KULTURE TALIJANOVO BRDO

Lokalitet Talijanovo brdo prirodni je brijeg koji se nalazi blizu rijeke Kupe. Na žalost, nalazište je već dosta uništeno kamenolomom. Uništena je JZ strana platoa, dok je SI pod šumom, gdje se površinski nalazi veliki broj ulomaka keramike te kamene građe uglavnom bakrenodobne kulturne pripadnosti.

Istraživanja su potvrdila da Talijanovo brdo valja smatrati zanimljivim arheološkim nalazištem, s velikim potencijalom za daljnja istraživanja. Riječ o lokalitetu gradinskog tipa s ustanovljenim kulturnim slojem kojega možemo pripisati lasinjskoj kulturi, iako je položaj povremeno bio naseljen i u razdoblju brončanog te željeznog doba, što nam ukazuju evidentirani mlađi ukopi u bakrenodobni sloj. Apsolutni datum dobiven u kampanji 2012. pripada kasnoj fazi lasinjske kulture (4040-3950 cal BC) i u potpunosti se uklapa u već postojeće datume te srednjoeolitičke kulturne pojave (lasinjska kultura datira se od 4300. do 3950. god. pr. Kr.).

Istraživanjima koja su do sada provedena nisu pronađene trajne nastambe, odnosno stambeni objekti, već samo radni prostori. Moguće je za pretpostaviti da je položaj korišten sezonski ili samo prigodom korištenja kremenata iz bliže okolice, međutim za takve i daljnje zaključke potrebno je nastaviti sustavna istraživanja preostalog dijela platoa kako bi se dobili podaci o načinu života lasinjske populacije na ovom položaju kao i njihov odnos prema prirodnim ležištima kremenata u bližoj okolici.

*Snježana Karavanić
Andreja Kudelić
Institut za arheologiju, Zagreb*

*Nikolina Bencetić
Karlovac*

REZULTATI ISTRAŽIVANJA PRAPOVIJESNE GRADINE CRKVINA-BUKOVLJE

Prilikom pregleda područja općine Barilovići i Generalski Stol tijekom 2010. godine pregledano je i više gradinskih lokacija duž tokova rijeke Dobre, Korane i Mrežnice, a manje je sondažno iskapanje napravljeno na gradini Crkvina-Bukovlje smještenoj iznad rijeke Mrežnice u neposrednoj blizini Zvečaja. Sonda 1, otvorena uz južni rub platoa, pružila je rijetke nalaze lasinjske keramike, ali i bogatiji kasnobrončanodobni sloj iz kojega potječu ostaci podnice te vjerojatnih jama od stupova, kao i nešto mlađu otpadnu jamu u čijoj je zapuni pronađen materijal datiran u razvijenu fazu starijeg željeznog doba. Materijal kasnog brončanog doba uglavnom čini kućanska keramika, a o karakteru ovoga lokaliteta svjedoči i veći broj pronađenih piramidalnih utega i pršljena, kameni žrvanj, brusovi, pokretno ognjište te drugi posebni nalazi. Keramički materijal najviše sličnosti pokazuje s istovremenim nalazima obližnjih pokupskih lokaliteta te se također dobro uklapa u širu sliku pokazujući povezanost s okolnim područjima Donjeg Podunavlja, sjeverne Bosne i istočnoalpskog prostora što pokazuje kako je riječ o geografski važnom i kontaktnom prostoru. Brončanodobni je materijal na temelju navedenih paralela datiran od Ha B2 stupanj pa do u sami kraj kulture polja sa žarama, a sadašnje stanje istraživanja upućuje na vjerojatni diskontinuitet u naseljavanju između ove faze i zabilježene faze željeznog doba. Istraživanja na Bukovlju nadopunjuju postojeću sliku mlađe faze kasnog brončanog doba Pokuplja, ali se u nju i dobro uklapaju, kako prema keramičkom materijalu tako i prema položaju naselja. Početkom mlađe faze kasnog brončanog doba u Pokuplju dolazi do osnivanja većeg broja visinskih naselja, koja su uglavnom smještena na lako branjivom položaju i u blizini rijeka, a ponekad su dodatno utvrđena fortifikacijama, a riječ je o obrascu koji je uočen i na širem prostoru.

*Jasmina Osterman
Odsjek za povijest
Filozofski fakultet
Sveučilišta u Zagrebu*

LOKALITET GRADIŠĆE-ORIŠJE: PRAPOVIJESNA GRADINA KOD BOSILJEVA

Lokalitet Gradišće-Orišje kontinuirano se istražuje pod vodstvom Jasmine Osterman od 2007. godine kada je radove organizirao Gradski muzej, Karlovac. Istraživanja se provode kontinuirano i slijedećih godina prvo u okviru znanstvenog projekta „Ekohistorijski aspekti naseljavanja hrvatskog krša u prapovijesti i antici“ dr. sc. Borisa Olujića, izv. prof. (2008. i

2009. godine), a zatim pod samostalnim vodstvom Jasmine Osterman (2010. i 2011. godine). Već su prethodna istraživanja provedena na rubu gradine (bedemu) i na njenom jugozapadnom platou ukazala na potencijal ovog lokaliteta. Prve, 2007. godine otvorena su tri probna rova, od vrha gradine, gdje se danas nalazi crkva Uznesenja Blažene Djevice, do donjeg platoa. Rov 1 postavljen je na padinu koja se spušta od platoa crkve, tj. vrha gradine. U njemu je identificiran ostatak polukružnog zida, koji je išao oko crkve (cinktura). Unutar prvih slojeva gornjeg rova pronađeno je mnoštvo nalaza mlađeg podrijetla (srednje i novovjekovna keramika, cigle, kosti, staklo, čavli, žbuka, dva privjeska u obliku križa, jedan medaljon, željezni ključ, željezni srp, željezni okov, željezni klin s alkicom i tri fragmenta oslikane žbuke). Uz te mlađe nalaze, unutar spomenutih slojeva pronađeni su i ulomci prapovijesne keramike i lijepa. Ispod tih mlađih slojeva došlo se do sloja u kojoj je pronađeno dosta fragmenata prapovijesne keramike i lijepa, jedan pršljen i jedan piramidalan uteg. Na gornjem platou uz rov 1 je otvorena i sonda kojom je zahvaćeno groblje uz crkvu. Kosti su uglavnom dislocirane naknadnim radovima na crkvi i oko nje, ali su sačuvana četiri gotovo cjelovita groba i devet djelomice cjelovitih grobova. Uglavnom nisu imali priloga, jedino je u grobu 13 pronađen brončani prsten sa staklenim okom. Uz većinu grobova pronađeno je dosta željeznih čavala, a uz grob 10 i ostaci drvene daske (ostaci lijesa). Na gornjem su platou 2008. godine otvorene još dvije sonde. Prapovijesni slojevi na vrhu gradine očito su u potpunosti devastirani. U svim slojevima pronađena je nešto manja količina srednjovjekovne, novovjekovne i prapovijesne keramike, kostiju, lijepa, stakla i željeznih čavala. Pronađene su i dvije kamene sjekire, novčić iz 1780. godine, medaljon i dva perforirana kamena. Glavnina materijala pronađena je na donjem platou ispod crkve Uznesenja Blažene Djevice Marije. Već se 2007. godine u rovu 3, smještenom na sjeverozapadnom kraju donjeg platoa došlo do kulturnih slojeva izrazito bogatih prapovijesnim nalazima zbog čega se slijedeće godine rov proširuje i otvara se sonda 3. Te se 2008. godine došlo do sloja izrazito bogatog nalazima (SJ 28) koji se istražuje slijedećih godina (2009. i 2010. godine). Utvrdilo se da je sloj 28 zapravo zapuna prapovijesnog rovakoji se pružao u smjeru SZ-JI (paralelno s rubom platoa). Smještaj rova na samom rubu padine donjeg platoa, kao i cjelokupna situacija (rupe od kolaca, pravilno naslagano veliko kamenja na jednom i znatno viši teren na drugom rubu rova) ukazuju da je rov možda imao obrambenu funkciju. U sondi 3, pogotovo u slojevima 15 i 28, je pronađeno izrazito mnogo fragmenata keramike, kostiju, lijepa, kao i niz drugih raznih popratnih nalaza (brusevi, pršljenovi, utezi, koštane alatke, brončana fibula, brončani prsten, brončano dugme s ušicom, željezni nožići, brončane aplikacije...). Do sada pronađeni pokretni arheološki materijal (prvenstveno keramika) može se preliminarno datirati u starije i mlađe željezno doba. U sezoni 2011. godine otvara se nova sonda na suprotnom kraju donjeg platoa s namjerom da se definira izgled i točnija funkcija objekta. Te i slijedeće 2012. godine samo se dijelom istražila situacija u novoj sondi ali utvrđeno je da se stratigrafija većinom poklapa s onom iz sonde 3 a i materijal se preliminarno može jednako datirati. Zadnje se sezone (2012. godine) definirao novi sloj lijepa i nabijene ilovače koji zbog smještaja (rov koji je paralelan s rubom platoa) vjerojatno pripada spomenutom objektu iz prethodnih sezona istraživanja. Dosadašnji nalazi potvrđuju značaj lokaliteta Gradišće-Orišje a buduća istraživanja zasigurno će proširiti naše spoznaje o izgledu i organizaciji prapovijesnih naselja u užem i širem području.

*Sanjin Mihelić
Arheološki muzej u Zagrebu*

GRADINA KONČALOVIĆI NAD KORANOM

Pretpovijesno naselje na Gradini nad selom Končalovićima nedaleko Barilovića smješteno je na istaknutom brdu nad zavojem rijeke Korane, na apsolutnoj visini od 206 metara. Naselje je djelomično omeđeno zaštitnim bedemom od zemlje pomiješane s kamenom, dok je na preostalom dijelu prirodno zaštićeno konfiguracijom terena. Istraživanja se provode od 2011. U istraživanjima su pronađeni nalazi koji potvrđuju raniju tezu o gradini kao pretpovijesnom naselju koje se okvirno može datirati u brončano i željezno doba. Po svojim karakteristikama, ovo naselje u potpunosti odgovara jednom specifičnom tipu naselja uobičajenom za spomenuto razdoblje u široj karlovačkoj regiji: naime, riječ je o gradinskim naseljima manjeg obujma, smještenima povrh kanjona rijeke a na njenom zavoju udesno, i to u pravilu na desnoj obali.

Sustavnim radom karlovačkih konzervatora posljednjih petnaestak godina otkrivena je i ta osobitost: od ukupnog broja od stotinjak prapovijesnih brončanodobnih i/ili željeznodobnih lokaliteta u kojemu većinu čine naselja tj. gradine pronađeno je i 7-8 gradina koje su sve otprilike jednakog tlocrta te potpuno jednakog smještaja.

Naime, radi se o gradinama nad kanjonima Mrežnice, Korane i Dobre, koje se sve nalaze nad desnom stranom kanjona. Nadalje, sve su ove gradine smještene upravo na zavojima rijeka, i to na desnim zavojima, a k tome se redovito pod sjevernim obroncima gradina (i iza samih zavoja rijeka – sve ove tri rijeke, Mrežnica, Korana i Dobra, teku s juga prema sjeveru) nalaze i luke, odnosno, ravnice uz samu vodu. Također je zanimljivo da sve ove gradine imaju približno pravokutan tlocrt vrlo sličnih dimenzija (kraćih stranica 40-60 metara, a dužih stranica 70-100 metara) i istoga položaja, pri čemu je duža stranica pravokutnika usporedna s rijekom. Na gotovo svim gradinama ustanovljeno je ili primijećeno, iskopavanjima ili pregledom terena i postojanje ostataka zemljano-kamenih bedema.

Ovdje će biti predstavljeni rezultati arheoloških istraživanja Gradine – Končalovići kao i usporedni podaci s gradinama istoga tipa.

*Martina Blečić Kavur
Izola / Isola*

KASNOBRONČANODOBNA OSTAVA IZ MORAVIČKIH SELA

Ostava iz Moravičkih Sela, iz zapadnog dijela Gorskog Kotara, slučajni je arheološki nalaz. S njezinim je točno određenim inventarom do nas pristigao karakterističan manji broj oružja i oruđa, poluproizvoda i predmeta simboličkog značenja, isključivo u njihovim dijelovima. Riječ je o ostavi srednje kvantitete miješanog sastava, različitih ali i različito očuvanih predmeta. Mjestom nalaženja, tj. izvornim kontekstom pohrane povezuje se uz raspon II. horizonta ostava na širem prostoru *Caput Adriae* i njegova zaleđa, koji građom izričito svjedoči o poveznicama od jugoistočnoalpskog pa sve do šireg panonskog prostora. U kulturno-povijesnom aspektu, predstavlja primjenu klasičnog obrasca nalaza ostava južnopanonskog prostora regionalnih kulturnih prilika na prijelazu starije u mlađu fazu kulture polja sa žarama Ha A1 stupnja, kraja 13. i prve polovice 12. st. pr. Kr.

Ostava iz Moravičkih Sela razumijeva se kao trajno obilježen „čin“ točno određenog kulturnog znanja iz šire, ali istovremene, kulturne mreže značenja. Naizgled njezina nedvosmisleno prepoznatljiva kolektivna vrijednost, interpretira se, međutim, i kao individualna, krajnje eminentna dragocjenost u atribuciji muškoga počela.

*Domagoj Perkić
Dubrovački muzeji
Arheološki muzej*

NASELJE ŽELJEZNOG DOBA U KAMENSKOM

Arheološka istraživanja u Kamenskom kod Karlovca izvodila su se u sklopu obnove i sanacije Crkve Blažene Djevice Marije Snježne i pavlinskog samostana. Samostanski kompleks nalazi se na blago uzvišenom položaju nad okolnom ravnicom, neposredno uz rijeku Kupu. Takav strateško egzistencijalni položaj bio je pogodan za naseljavanje od prapovijesti do danas, što su pokazala i zaštitna arheološka istraživanja koja su obavljena 1997. i 1999-2002. Utvrđeni su kulturni slojevi iz vremena starijeg i mlađeg željeznog doba, antike, kasnog srednjeg vijeka, te brojne faze iz vremena egzistiranja crkve i samostanskog kompleksa s pripadajućim grobljem. Ovdje će biti obrađeni i prezentirani nalazi koji pripadaju ostacima željeznodobnog nizinskog naselja, kakvi su uglavnom smješteni uz riječne tokove, po mogućnosti u blizini njihovih zavoja, na blago povišenom području. Na taj način riječni tok ima fortifikacijsku i komunikacijsku funkciju.

*Ivana Ožanić Roguljić
Institut za arheologiju, Zagreb*

GRADINA OSJEČENICA, PREGLED RIMSKOG KERAMIČKOG MATERIJALA

Gradina Osječenica nalazi se iznad sela Gorička pored Dvora na Uni istraživana je 1985. i 1989. g., kada su iskopane tri sonde. U ovom radu objavljen je antički materijal iz sonde 2. Lokalitet je dao veliku količinu keramičkog materijala, nešto brončanih i željeznih predmeta koji se datiraju od prvog do četvrtog stoljeća i vrijedni republikanski denar datiran oko 90. g. pr. K. U ovom radu dati ćemo osvrt na nova saznanja o rimskom keramičkom materijalu, pretežno keramike panonske proizvodnje.

*Domagoj Tončinić
Odsjek za arheologiju
Filozofski fakultet
Sveučilišta u Zagrebu*

ŽRTVENIK SPEKULATORA AURELIJA VALERIJANA IZ ČAKOVCA KOD JOSIPDOLA I PROBLEM DATIRANJA POČASNOG NASLOVA *CLAUDIA*

Iz Čakovca kod Josipdola potječe žrtvenik, koji je Aurelije Valerijan, spekulator legije XI. *Claudia* posvetio caru Gordijanu i mjesnome Geniju. Riječ je o jednom od spomenika XI. legije iz provincije Dalmacije, na kojem se počasni naslov legije ne javlja u najčešćem obliku *C(laudia) p(ia) f(idelis)* ili *Cl(audia) p(ia) f(idelis)*. Počasni naslov *Claudia* javlja se na brojnim spomenicima XI. legije u Meziji, ali nije neuobičajen ni na spomenicima u Dalmaciji. Žrtvenik spekulatora Aurelija Valerijana značajan je zbog spomena cara Gordijana i time povezane datacije. Temeljem toga može doprinijeti datiranju ostalih spomenika s istim oblikom počasnog naslova u Dalmaciji i otkloniti nedoumice koje se u znanstvenoj literaturi javljaju oko datiranja pojedinih spomenika.

*Ana Azinović Bebek
Petar Sekulić
Hrvatski restauratorski zavod
Služba za arheološku baštinu*

PRILOG POZNAVANJU KASNE ANTIKE NA PODRUČJU SZ HRVATSKE

Lokalitet Crkvišće se, nakon prve godine istraživanja, prema analogijama može s velikom sigurnošću interpretirati kao kasnoantička visinska utvrda s jednostavnom jednobrodnom crkvom polukružne apside te datirati u razdoblje 5. i 6. stoljeća. Crkvišće je smješteno nad rijekom na položaju koji je strmim stijenama prirodno zaštićen (uzvišenje nekadašnje prapovijesne gradine iz brončanog doba). Ovaj strateški položaju vjerojatno je kontrolirao važnu kasnoantičku komunikaciju. Obrambeni zidovi, s barem jednom kulom, koji s dvije strane zatvaraju uzvisinu s velikom sigurnošću mogu datirati također u kasnoantičko razdoblje iako se bez sustavnih istraživanja ne mogu isključiti mogućnosti kako su fortifikacije korištene i kasnije. Sama crkva svojom prostornom dispozicijom i organizacijom svetišta također se prema analogijama s područja Slovenije, Dalmacije i Bosne i Hercegovine može datirati u kasnoantičko razdoblje. Skromno dimenzioniranje i jednostavna prostorna dispozicija može se promatrati kao odraz društveno – političke organizacije, odnosno može uz dozu opreza sugerirati kako je riječ o jednostavnoj kasnoantičkoj vojnoj crkvi. Dodatna potvrda ovim pretpostavkama svakako je kasnoantička keramika sakupljena prilikom istraživanja kao i izuzeti uzorci ugljena koji su radiokarbonskom analizom datirani u razdoblje 5/6. stoljeća.

Tek nastavak istraživanja dati će znatno više podataka potrebnih za preciznije datiranje crkve i utvrde, njihov međudnos, kontinuitet i razumijevanja o kakvom je tipu utvrde riječ.

Kasnoantičke utvrde na području današnje Slovenije (Podzemelj, Kučar, Gorjanci, Miklarji, Zapudje), sjeverozapadne Bosne i Hercegovine (Brekovica, Zecovi), Kuzelin na Medvednici te oko 25 km zračne linije udaljen Ozalj sa novootkrivenom utvrdom Crkvišće sasvim sigurno pružaju sliku kasnoantičkog obrambenog sustava provincije Savije.

*Tatjana Kolak
Muzej Like, Gospić*

SMILJAN – ČOVINI, CRIKVINE Deset godina istraživanja 2004. – 2014.

U izlaganju se iznose rezultati desetogodišnjeg sustavnog arheološkog istraživanja srednjovjekovnog sakralnog lokaliteta u selu Smiljan, zaselak Čovini, na položaju Crikvine. Položaj je agrarno iskorištavan, nalazi se na desnoj obali rijeke Otešice, nedaleko izvora Mandinac, a toponim posredno ukazuje na sakralni objekt posvećen sv. Mariji Magdaleni. Nakon provedenih geofizičkih istraživanja 2004., koja i nisu dala obećavajuće rezultate, pristupilo se iskopavanju. Otkriveni su ostaci srednjovjekovne crkve, na žalost samo u temeljnoj zoni, a ponegdje tek u negativu, s nekoliko građevinskih faza, od kojih jednu možemo promatrati kao gradnju novog objekta. Tu činjenicu možemo prepoznati i u toponomastičkoj množini imena položaja. Istraženo je 169 grobova, od kojih je većina bila bez priloga, a ostali pronađeni pokretni arheološki materijal, premda skroman, svojim stilskim obilježjima ukazuje da je groblje korišteno od konca 13. do 15. stoljeća. Crikvine su prvi srednjovjekovni arheološki lokalitet, u cijelosti istražen na prostoru Ličkog polja, odnosno nekadašnjih župa Lika i Bužane.

*Lazo Čučković
Gradski muzej Karlovac*

O VIŠESLOJNOM NALAZIŠTU OZALJ S POSEBNIM OSVRTOM NA RANI SREDNJI VIJEK

Stari grad Ozalj je iznimno zanimljiv višeslojni arheološki lokalitet. Trenutno ga držimo najznačajnijim lokalitetom u karlovačkoj županiji zbog obilja, tu pronađenih, podaraka o našoj najstarijoj prošlosti. Stari grad Ozalj se smjestio na strmoj hridi uz rijeku Kupu na mjesti gdje prestaje plodna aluvijalna nizina i počinje kraški krajolik. Možemo ga smatrati jednim od zapadnih vrata Panonske nizine. Pored toga tu je bio i važan gaz na rijeci što dodatno naglašava njegovu geostratešku važnost. Hrid je bila naseljana već u neolitičkom razdoblju, preciznije na samom kraju tog razdoblja. Vrlo je bogar sloj lengyelske i lasinjske kulture. Razdoblja razvijenog metalnog doba nisu zastupljena brojnijim nalazima na samoj hridi, ali ih ima dosta na okolnim položajima. Klasično antičko razdoblje također nije zastupljeno. Prve antičke građevine datiramo na osnovu nalaza novca u 3. stoljeće. Zanimljivi je, relativno dobro, dokumentiran horizont 6. Stoljeća. Predpostavljamo da je tu tada izgrađena jaka utvrda na granici justinijanovog restauriranog rimskog carstva. Posebno je zanimljivo otkriće ranosrednjevijekovnog obrambenog zida s ulaznim vratima datiranog, na osnovu pokretnih nalaza, u rano 9. stoljeće. Znanstvena rasprava o ovom nalazu je već započela, ali držimo da ju treba još jače argumentirati i nastaviti. Stoga će u izlaganju biti najviše govora o tom i drugim nalazima iz ranog srednjeg vijeka. Razvijeni srenji vijek kao i rani novi vijek su dobro zastupljeni u svim svojim razvojnim fazama. Valja naglasiti da je u sjevernom dvorištu istražena i dokumentirana zanimljiva romanička urbanistička cjelina s branič kulom, obrambenim zidom i malom crkvicom datirana u 13. stoljeće. Navedeni nalazi su velika rijetkost u kontinentalnoj hrvatskoj pa zaslužuju posebnu pažnju.

OKRUGLI STOL „STARI GRADOVI I SREDNJOVJEKOVNA ARHEOLOGIJA“

moderatori: A. Azinović Bebek, K. Filipec, T. Tkalčec, P. Sekulić, I. Alduk i K. Raguž

*Marijana Krmpotić
Hrvatski restauratorski zavod
Služba za arheološku baštinu
Odjel za kopnenu arheologiju*

KUHINJSKO KERAMIČKO POSUĐE NOVOVJEKOVNOG RAZDOBLJA SA STAROGA GRADA BARILOVIĆA

Kuhinjsko posuđe, strogo određeno svojom funkcijom, vrlo se sporo mijenjalo. Međutim, na keramičkim posudama iz novovjekovnog razdoblja sa Staroga grada Barilovića ipak su uočene stanovite promjene u oblikovanju odnosno dekoriranju. Kuhinjska keramika s početka novoga vijeka ne pokazuju različitosti u odnosu na kasnosrednjovjekovno razdoblje. Na Starome gradu Bariloviću promjene u keramičkoj produkciji primjetne su tek u 17. st., što je djelomično uvjetovano i promjenom korisnika grada. Razvoj oblika i dekorativnih tehnika kuhinjskoga keramičkoga posuđa na primjeru ovoga Starog grada može se pratiti sve do u 20. st. Među novovjekovnom kuhinjskom keramikom najčešće je posuđe grube fature, no upotrebljavane su i posude izrađene od pročišćene gline, kao i primjerci prevučeni jednostavnom olovnom glazurom. Najzastupljeniji funkcionalni oblik predstavljaju lonci. Prema oblikovanju oboda izdvojeno je sedam osnovnih tipova lonaca koji se javljaju tijekom novoga vijeka. Relativno česte nalaze na Starome gradu Bariloviću predstavljaju i posude na nožicama, koje se javljaju u više varijanata, ovisno o dubini posude odnosno funkcionalnim dodacima za njeno prihvaćanje. Ostali funkcionalni oblici, poput zdjela, kalupa za pečenje i dr., znatno su slabije zastupljeni. Općenito su u oblikovanju i dekoriranju novovjekovnoga kuhinjskoga posuđa sa Staroga grada Barilovića primjetne veće sličnosti s istovremenim materijalom s područja sjeverozapadne Hrvatske i zapadne Slavonije, također Slovenije, a u znatno manjoj mjeri i s nalazima iz hrvatskog priobalja.

*Tajana Pleše
Hrvatski restauratorski zavod
Služba za arheološku baštinu
Odjel za kopnenu arheologiju*

USKLADIVANJE ODNOSA VRIJEDNOSTI I EKONOMSKIH NAČELA PRI ISTRAŽIVANJU, KONZERVIRANJU I PREZENTIRANJU STARIH GRADOVA I UTVRDA

Nesrazmjer broja starih gradova i utvrda te financijskih sredstava potrebnih za njihovo sustavno istraživanje, konzerviranje i prezentiranje postaje iz godine u godinu sve veći. Kako uslijed trenutne ekonomske situacije nije moguće očekivati povećanje ulaganja u navedene radove, nužno je pronaći odgovarajući način djelovanja na ovoj značajnoj skupini nepokretne kulturne baštine, a kojim će se uskladiti znanstveno-stručne potrebe s realnim mogućnostima. Pri traženju idealnog načina upravljanja ovim kulturnim kapitalom, prijeko je potrebno uskladiti metodološki ispravna istraživanja, izradu cjelovite nacrtne dokumentacije s pripadajućim tehničkim opisom objekta, provedbu nužnih konzervatorsko-restauratorskih građevinskih radova i plan održavanja s argumentiranim, objektivnim i dosljednim artikuliranjem vrijednosti, usklađivanjem kulturnih i ekonomskih načela te dugoročnim strateškim planiranjem.

Cilj ovog rada jest prikaz dva načina upravljanja starim gradovima i utvrdama koja se provode u praksi, zasnovana na primjeni sustava ekonomskih načela i pravnih regulativa te s pragmatičnim stavom spram odnosa potreba i mogućnosti.

Prvi način upravljanja odnosi se na objekte koji unatoč pozitivnim kulturnim, povijesnim, znanstvenim, estetskim i sociološkim vrijednostima imaju negativne ekonomske markere (npr. stari grad Zrin). Kako bi se ipak osiguralo njihovo trajno očuvanje, a u skladu s financijskim (ne)mogućnostima, započelo se sa stvaranjem digitalne baze snimaka postojećih stanja snimljenih tehnologijom 3D laserskog skeniranja. Stvaranjem predmetne baze te godišnjim monitoringom stanja objekata moguće je napraviti prioritetsku listu ugrožene spomeničke baštine te shodno tome odrediti ciljane interventna ulaganja.

Drugi način upravljanja odnosi se na one objekte čiji su rezultati SWOT i CB analiza opravdali daljnja ulaganja, od istraživanja do revitaliziranja. Na nekoliko će primjera (projekti „Povijesnim putovima Moslavačke gore“ i „Utvrde petrinjskog kraja“) biti prikazani pozitivni rezultati dobiveni primjenom menadžmentskih datosti s ciljem maksimaliziranja pozitivnih učinaka na baštinu i kulturni turizam, osnaživanje društvenih vrijednosti te poticanja razvoja lokalnog gospodarstva.

*Ana Azinović Bebek
Hrvatski restauratorski zavod
Služba za arheološku baštinu
Odjel za kopnenu arheologiju*

STARI GRAD BARILOVIĆ

Pokazalo se kako su arheološka istraživanja nužna u pokušaju interpretiranja života na starim gradovima. Spoznaje koje smo imali iz do sada poznatih izvora (arhiv, stare karte i nacrti) nisu dovoljna za sintetiziranje i determiniranje starih gradova. Do nedavno se smatralo da je Stari grad Barilović primjer krajiške utvrde 16. st., a arheološkim istraživanjima, interpretiranjem pokretnih nalaza i odnosa građevnih struktura, izdvojili smo tri faze života na Starom gradu te potvrdili njegovu gradnju u 15. st. Na današnjem stupnju istraženosti možemo s velikom vjerojatnošću pretpostaviti tri glavne faze u razvoju Starog grada Barilovića:

1. feudalna faza Starog grada Barilovića, 15. i 16. st.
2. faza Vojne krajine, 17. do 19. st.
3. faza civilne uprave, kraj 19. do sredine 20. st.

Osim načelno jasne razlike u arhitektonskim ostacima ovu istu podjelu lako je pratiti i u pokretnim arheološkim nalazima. Posebno se izdvaja i prapovijesni sloj identificiran u jugozapadnom dijelu grada, gdje su izdvojeni eneolitički i kasnobrončanodobni nalazi, čime je potvrđena pretpostavka o postojanju prapovijesne gradine na ovom strateškom položaju nad rijekom Koranom.

SEKCIJA POSTERI

Zoran Čučković

ARHEOLOŠKO NALAZIŠTE MARKOVAC KOD DONJIH DUBRAVA (OGULIN)

Arheološki lokalitet Markovac je dokumentiran prilikom arheološkog rekonosciranja porječja rijeke Dobre. Riječ je o značajnom prapovijesnom gradinskom naselju s dobro očuvanim obrambenim strukturama. Naselje je smješteno između dvaju nepristupačnih kraških kanjona te zaštićeno dubokim prokopom i zemljanim bedenom. Osim karakterističnih ulomaka željeznodobne lončarije, pronađeno je i nešto antičkih ulomaka. U blizini nalazišta je zabilježeno nekoliko kamenih elementa koji također mogu datirati iz antičkog razdoblja (moguća grobna arhitektura). Osim Markovca, bit će spomenuto i nekoliko novih lokaliteta prapovijesne datacije na obližnjem prostoru (okolica Lešća).

*Andrej Janeš
Valerija Gligora
Petar Sekulić
Hrvatski restauratorski zavod
Služba za arheološku baštinu
Odjel za kopnenu arheologiju*

GAZA – SV. JAKOV KOD GORNJEG MEKUŠJA, VIŠESLOJNI LOKALITET

Prilikom zaštitnih arheoloških istraživanja provedenima prilikom gradnje nasipa na desnoj obali Kupe kod sela Gornjeg Mekušja, istočno od Karlovca, uz ušće Korane u Kupu otkriveni su ostaci kasnosrednjovjekovnog objekta, na položaju pretpostavljene srednjovjekovne crkve sv. Jakova u Gazi. Rekognosciranjem terena prema zapadu i rijeci Korani otkriven je nasebinski lokalitet sa keramičkim nalazima kasnog brončanog doba, srednjeg i novog vijeka. Lokalitet je detaljno snimljen GPS-om te je izrađen digitalni model reljefa (*Digital Elevation Model-DEM*) kojim je dobiven izgled nalazišta.

*Marina Šimek
Gradski muzej Varaždin*

LONJA, MATUŠINI (VARAŽDINSKA ŽUPANIJA) ZIDOVI, SLOJEVI, FRAGMENTI

Već su prvi pregledi terena 2002.g. pokazali da je Gradišće prostrano arheološko nalazište s tragovima naseljavanja iz raznih razdoblja. Strateške karakteristike položaja povoljne za sklanjanje, dobre za kontrolu šireg okolnog područja, s blazinom kvalitetne vode i raznim gospodarskim mogućnostima bile su odlučujuće za život od eneolitika do zatona antike. Ovom prilikom predstavlja se najvažnije otkriće na Lonji - visinskom utvrđenom lokalitetu, a to su ostaci ranokršćanske bazilike, do sada jedinog takvog objekta na širem području, podignutog izvan urbane cjeline. Istraživanja se nakon osam sezona nastavljaju i dalje.